

POSTANOWIENIE

14 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Krajewski

na posiedzeniu niejawnym 14 marca 2025 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku F. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B.
z udziałem Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta B.
o stwierdzenie zasiedzenie,
na skutek skargi kasacyjnej F. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Bydgoszczy
z 14 lutego 2023 r., II Ca 1380/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od F. sp. z o.o. w B. na rzecz Skarbu Państwa-Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej 4050 zł zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 14 lutego 2023 r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy oddalił apelację wnioskodawcy od postanowienia Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z 21 października 2022 r., którym oddalono wniosek o stwierdzenie zasiedzenia nieruchomości.

Pozwany wniósł skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego, zaskarżając je w całości. Powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) oraz na nieważność postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) w związku z rozpoznaniem sprawy przez jednego sędziego zamiast w składzie trzech sędziów.

Zdaniem skarżącego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z uwagi na błędne zastosowanie art. 336 k.c. i art. 339 k.c. polegające na tym, że Sąd drugiej instancji uznał, że skoro wnioskodawca pozostawał w przekonaniu (świadomości), iż prawo własności nieruchomości przysługuje Skarbowi Państwa, to wnioskodawca nie może zostać uznany za posiadacza samoistnego. Według skarżącego świadomość, że własność nieruchomości przysługiwała Skarbowi Państwa nie może uzasadniać obalenia domniemania posiadania samoistnego, a jedynie uzasadniać przypisanie wnioskodawcy posiadania w złej wierze.

W ramach wykazania przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. skarżący formułuje dwa zagadnienia. Po pierwsze, pyta, czy w świetle art. 172 § 1 i 2 w zw. z art. 336 k.c. posiadanie gruntu wykonywane w sposób właściwy użytkownikowi wieczystemu może prowadzić do zasiedzenia własności gruntu w sytuacji, gdy prawo użytkowania wieczystego nie zostało nigdy ustanowione. Po drugie, pyta, czy po wejściu w życie tzw. ustawy uwłaszczeniowej nastąpiła samoistnie zmiana dotychczasowego charakteru posiadania przez przedsiębiorstwa państwowe gruntów Skarbu Państwa, pozostających do tej pory w ich zarządzie, na posiadanie samoistne.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną Skarb Państwa wniósł m.in. o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz o zasądzenie od wnioskodawcy na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności

w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, którego celem jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa, usunięcie z obrotu prawnych orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych. Ograniczenie przesłanek do czterech ma zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane te funkcje, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie.

Sąd Najwyższy nie dostrzega w niniejszej sprawie nieważności postępowania, która to przesłanka powinna być uwzględniana z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Wbrew stanowisku skarżącego wyrażonemu w złożonym piśmie procesowym nie ma podstaw do uznania, że nieważnością skutkowało rozpoznanie sprawy przez Sąd Apelacyjny w składzie jednoosobowym. Nie można bowiem uznawać, że stan sprzeczności składu sądu z przepisami prawa występuje, gdy ów skład był wprost określany przez odpowiedni, obowiązujący przepis, tj. art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej. Przepis ten nie został derogowany w wyniku zakwestionowania przez uprawniony organ jego zgodności z przepisami wyższego rzędu. Sąd orzekający w niniejszej sprawie był więc związany normą procesową i ustrojową, która – w związku z istnieniem stanu zagrożenia epidemiologicznego w czasie rozpoznawania sprawy – wyznaczała skład jednoosobowy dla sądów drugiej instancji.

Na tle art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że kolegalność składu orzekającego, będąca ugruntowaną zasadą w postępowaniach odwoławczych, zapewnia wyższy standard kontroli odwoławczej. Nie oznacza to jednak jeszcze, że odstępstwo od zasady kolegalności jest równoznaczne z naruszeniem art. 45 ust. 1 Konstytucji (zob. postanowienia SN: z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22; z 15 marca 2023 r., I CSK 4340/22; z 11 lipca 2023 r., I CSK 4959/22, i z 28 lipca 2023 r., I CSK 4249/22).

Sądowi Najwyższemu znane jest stanowisko wyrażone w uchwale składu siedmiu sędziów Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r. (zasada prawna), III PZP 6/22 (OSNP 2023, nr 10, poz. 104), w której uznano, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Niezależnie od wątpliwości związanych z tą uchwałą (zob. np. uzasadnienie postanowienie SN z 15 marca 2023 r., I CSK 4340/22) należy wskazać, że Sąd Najwyższy w powiększonym składzie zastrzegł, iż przyjęta wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia. Oznacza to, że wydanie orzeczenia przez sąd drugiej instancji w składzie ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej do 26 kwietnia 2023 r. włącznie nie może stanowić podstawy stwierdzenia nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c.

Przechodząc do powołanej przez skarżącego przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., wskazać należy, że skargę kasacyjną można uznać za oczywiście uzasadnioną wówczas, gdy zasadność zarzutów podniesionych w skardze jest dostrzegalna *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień o charakterze elementarnym, polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym – a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (zob. postanowienia SN: z 29 listopada 2022 r., I CSK 4912/22; z 30 listopada 2022 r., I CSK 2735/22; z 20 października 2023 r., I CSK 1612/23; z 26 października 2023 r., I CSK 76/23, i z 31 października 2023 r.,

I CSK 4805/22).

Świadomość, iż prawo własności przysługuje komu innemu, jest irrelevantna z perspektywy oceny przesłanki samoistności posiadania, ma znaczenie jedynie dla oceny dobrej albo złej wiary posiadacza. Skarżący błędnie jednak założył, że Sąd drugiej instancji właśnie z uwagi na świadomość wnioskodawcy o przysługiwaniu własności nieruchomości Skarbowi Państwa uznał, iż nie wykazano przesłanki samoistności posiadania. Decydująca dla Sądu drugiej instancji była okoliczność występowania do organów administracyjnych z wnioskiem o stwierdzenie, że wnioskodawcy przysługuje prawo użytkowania wieczystego. Przesądza to, że wnioskodawca nie władał nieruchomością z wolą władania jak właściciel, skoro dążył do ustanowienia przez właściciela na jego rzecz prawa o węższym zakresie.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. może być wyłącznie problem o charakterze prawnym, a nie faktycznym lub wynikającym ze stwierdzonych przez skarżącego uchybień sądu. Jego rozstrzygnięcie powinno stwarzać realne i poważne trudności, mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, na tle której zostało sformułowane, a także innych potencjalnych lub rzeczywiście toczących się spraw. Skarżący powinien w tym przypadku przedstawić pogłębioną argumentację. Zagadnienie prawne nie może odnosić się do subiektywnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego (zob. np. postanowienia SN: z 16 maja 2018 r., II CSK 15/18; z 24 kwietnia 2018 r., IV CSK 552/17; z 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, i z 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17).

Pierwsze zagadnienie sformułowane przez skarżącego nie może zostać uznane za istotne, gdyż nie ma wątpliwości, że władanie rzeczą jak użytkownik wieczysty nie jest posiadaniem samoistnym i nie może prowadzić do zasiedzenia własności. Z kolei w przedmiocie zagadnienia drugiego wskazać należy, że posiadanie jest stanem faktycznym, zaś jego samoistny bądź zależny charakter uzależniony jest wyłącznie od okoliczności faktycznych, w tym woli władania rzeczą, której wejście w życie ustawy nie może narzucić bądź zmienić.

Z tych przyczyn należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. oraz art. 98 § 1, 1¹, 3 i 4 i art. 99 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 32 ust. 3 ustawy z 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, a także § 10 ust. 4 pkt 2, § 5 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 7 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

(E.M.)

[a.ł])